

ЗАПОБІЖНИЙ ЗАХІД У ВИГЛЯДІ ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ: ОСОБЛИВОСТІ, ЦІЛІ ТА ПІДСТАВИ ЗАСТОСУВАННЯ

A PREVENTIVE MEASURE IN THE FORM OF DETENTION: FEATURES, PURPOSES AND GROUNDS FOR APPLICATION

Дяченко Е.В., адвокат, аспірант
Київський міжнародний університет,
директор
Юридична компанія «Праволекс»

Стаття присвячена вивченню теоретичних і практичних аспектів застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою в кримінальному процесі України. Мета статті – обґрунтувати теоретичні положення щодо правової природи та підстав застосування цього запобіжного заходу, а також проаналізувати актуальні проблеми його застосування в правозастосовній практиці. Встановлено, що «тримання під вартою» являє собою запобіжний захід, який полягає в ізоляції від суспільства особи, винуватість якої ще не встановлено вироком суду, що набрав законної сили, у передбаченому порядку та з дотриманням чітких умов; тримання під вартою є найсуворішим видом запобіжних заходів, який супроводжується істотним втручанням у фундаментальні права людини – свободу та особисту недоторканність. Аргументовано, що використання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою повинно мати виключний характер, застосовуватися лише у випадках абсолютної необхідності, коли жоден із м'якших заходів не може забезпечити досягнення завдань кримінального провадження загалом, а зокрема – цілей запобіжних заходів.

Підкреслено, що надмірне та необґрунтоване застосування тримання під вартою становить серйозну проблему для сучасного кримінального судочинства в Україні, що підтверджено статистичними даними. Проведений аналіз норм КПК України, а також поглядів науковців дав змогу визначити підстави, які мають враховуватися при прийнятті рішення про застосування тримання під вартою. Встановлено, що належна мотивація та вичерпне обґрунтування рішення про застосування тримання під вартою є гарантією дотримання прав особи й принципу презумпції невинуватості.

Автор доходить висновку про необхідність посилення законодавчих і практичних гарантій, спрямованих на запобігання зловживанню запобіжним заходом у вигляді тримання під вартою, а також пропонує рекомендації щодо більш гуманного та обґрунтованого його застосування.

Ключові слова: тримання під вартою, запобіжні заходи, кримінальний процес, кримінальне провадження, презумпція невинуватості, права людини.

The article is devoted to the study of theoretical and practical aspects of application of a preventive measure in the form of detention in criminal procedure of Ukraine. The purpose of the article is to substantiate the theoretical provisions regarding the legal nature and grounds for application of this measure of restraint, and also to analyze the current issues of its application in law enforcement practice. The author establishes that "detention" is a preventive measure which consists in isolation from society of a person whose guilt has not yet been established by a court verdict which has entered into force, in accordance with the prescribed procedure and subject to clear conditions; detention is the most severe type of preventive measure which is accompanied by a significant interference with the fundamental human rights of freedom and personal integrity. It is argued that the use of a preventive measure in the form of detention should be exceptional, applied only in cases of absolute necessity, when none of the softer measures can ensure the achievement of the objectives of criminal proceedings in general, and in particular, the objectives of preventive measures.

The author emphasizes that excessive and unreasonable use of detention is a serious problem for modern criminal proceedings in Ukraine, which is confirmed by statistical data. The analysis of the provisions of the CPC of Ukraine, as well as the views of scholars, made it possible to determine the grounds which should be taken into account when deciding on the use of detention. The author establishes that proper motivation and exhaustive justification of the decision to apply detention is a guarantee of observance of human rights and the principle of presumption of innocence.

The author concludes that it is necessary to strengthen legislative and practical safeguards aimed at preventing abuse of the preventive measure of detention, and also offers recommendations for a more humane and reasonable application of this measure.

Key words: detention, preventive measures, criminal procedure, criminal proceedings, presumption of innocence, human rights.

Постановка проблеми. Актуальність досліджень, присвячених проблематиці запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, зумовлена його особливим значенням у структурі кримінально-процесуального примусу. Будучи найсуворішим заходом з усіх передбачених законодавством, тримання під вартою зачіпає фундаментальні права людини на свободу та особисту недоторканність, а тому його застосування завжди балансує на межі допустимого втручання держави в особисту сферу підозрюваного, обвинуваченого. У зв'язку з цим перед правовою наукою і практикою стоїть завдання пошуку оптимальних критеріїв та умов застосування тримання під вартою, що дали б змогу забезпечити надійний захист суспільних і державних інтересів, одночасно мінімізуючи ризики порушення основоположних прав і свобод людини і громадянина. Ба більше, систематичне і часто необґрунтоване широке застосування цього запобіжного заходу вимагає критичного осмислення, аналізу міжнародного досвіду та вироблення практичних рекомендацій, спрямованих на гуманізацію кримінального процесу.

Проблемі застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою присвячені наукові праці таких

дослідників, як А. Антонюк, О. Винокуров, В. Волошина, Ю. Грошевий, В. Дрозд, А. Жук, І. Заболотний, М. Ольховська, В. Попелюшко, М. Савенко, М. Савчук, О. Танасевич, І. Тітко, Д. Тимошенко, О. Тищенко, В. Топчій, І. Черниченко, С. Шаренко, О. Шило та ін. Однак окремі аспекти правового регулювання все ще не достатньо врегульовані та вимагають додаткового дослідження.

Мета статті полягає у розробленні та обґрунтуванні теоретичних положень, пов'язаних із застосуванням запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

Виклад основного матеріалу. Розпочинаючи дослідження, варто наголосити на тому, що загалом «тримання під вартою», на думку більшості вчених, являє собою запобіжний захід, який полягає в ізоляції від суспільства особи, винуватість якої ще не встановлено вироком суду, що набрав законної сили, у передбаченому порядку та з дотриманням чітких умов. З усіх передбачених кримінально-процесуальним законодавством запобіжних заходів тримання під вартою є найсуворішим і найбільш радикальним заходом впливу, оскільки супроводжується максимальним обмеженням конституційного права

людини на свободу та особисту недоторканність. На відміну від інших запобіжних заходів, не пов'язаних з ізоляцією, тримання під вартою має на увазі повне обмеження свободи пересування особи, ізоляцію її від суспільства, а також чинить значний психоемоційний тиск, найчастіше призводячи до тяжких наслідків особистісного та соціального характеру.

Особливість тримання під вартою полягає в тому, що такий суворий запобіжний захід застосовується ще до ухвалення судом обвинувального вироку, тобто до офіційного підтвердження винуватості особи. Отже, тримання під вартою несе в собі ризик порушення фундаментального принципу кримінального судочинства – презумпції невинуватості (*praesumptio innocentiae*). Саме тому в юридичній науці «тримання під вартою» розглядають як «винятток», який можна застосувати тільки за наявності вагомих і незаперечних доказів його абсолютної необхідності, коли інші запобіжні заходи (особисте зобов'язання, особиста порука, застава, домашній арешт) заздалегідь не зможуть забезпечити досягнення завдань кримінального провадження. Однак аналіз вітчизняної правозастосовчої практики демонструє, що запобіжний захід у вигляді тримання під вартою використовується значно частіше, ніж це обґрунтовано об'єктивною необхідністю. Так, тільки органами прокуратури в 2023 році до суду було подано 24127 клопотань (59,75% від всіх поданих клопотань) про застосування цього запобіжного заходу, а в 2024 році їх кількість збільшилась до 25447 клопотань (61,71%) [1; 2]. Застосування альтернативних, більш гуманних запобіжних заходів є радше винятком, ніж правилом, хоча їхній потенціал для забезпечення завдань кримінального провадження далеко не вичерпаний. Така практика є предметом критики з боку правозахисної спільноти і потребує перегляду її застосування з метою ретельнішого дотримання прав і свобод людини і громадянина.

В ст. 177 КПК України закріплені мета і підстави застосування запобіжних заходів. Мета застосування запобіжних заходів окреслена в КПК України шляхом перерахування тих негативних наслідків, які можуть настати у випадках, коли запобіжний захід, незважаючи на дійсну необхідність, обрано не буде (особа сховається від органів досудового розслідування та/або суду; особа знищить, сховає або спотворить будь-яку із речей чи документів, які мають істотне значення для встановлення обставин кримінального правопорушення; особа незаконно вплине на потерпілого, свідка, іншого підозрюваного, обвинуваченого, експерта, спеціаліста у цьому ж кримінальному провадженні; особа буде перешкоджати кримінальному провадженню іншим чином; особа вчинить інше кримінальне правопорушення чи продовжить кримінальне правопорушення, у якому підозрюється, обвинувачується). Нормативне визначення цілей застосування запобіжних заходів, закріплене у ст. 177 КПК України, активно обговорюється у профільній науковій літературі. Науковці, які досліджують це питання, загалом сходяться на думці, що законодавство передбачає вичерпний перелік цілей застосування запобіжних заходів, однак інтерпретація їхнього практичного значення та ступеня обґрунтованості в кожному конкретному випадку може варіюватися.

Що стосується підстав застосування запобіжного заходу, то законодавець відносить до них: наявність обґрунтованої підозри у вчиненні особою кримінального правопорушення; наявність ризиків, які дають достатні підстави слідчому судді, суду вважати, що підозрюваний, обвинувачений, засуджений може здійснити дії, на запобігання яких спрямована мета застосування запобіжних заходів. Усі підстави застосування запобіжного заходу можна поділити на «фактичні», якими є докази, що підтверджують необхідність ухвалення того чи іншого процесуального рішення, і «юридичні», які являють собою саме таке рішення, оформлене належним чином. На думку

М. Савенко фактичними підставами обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою є наявність: 1) неспростовних доказів вчинення обвинуваченим (підозрюваним) злочину, за вчинення якого законом передбачено покарання у вигляді позбавлення волі; 2) достатніх підстав вважати, що обвинувачений (підозрюваний) може ухилитись від слідства та суду або від виконання процесуальних рішень, перешкоджати встановленню об'єктивної істини у справі, здійсненню правосуддя чи продовжити злочинну діяльність; 3) підстав вважати, що інші, менш суворі запобіжні заходи неспроможні забезпечити виконання обвинуваченим (підозрюваним) процесуальних обов'язків і належної поведінки. Юридичною підставою для взяття під варту є постановою судді [3, с. 29–30]. Деякі автори пропонують підстави застосування запобіжного заходу «тримання під вартою» ділити на матеріально-правові та процесуальні. Л. Лобойко та О. Банчук відмічають, що матеріально-правовою підставою є наявність обґрунтованої підозри у вчиненні особою кримінального правопорушення; процесуальною – наявність ризиків, які дають достатні підстави слідчому судді, суду вважати, що підозрюваний, обвинувачений, засуджений можуть здійснити дії, що зашкодять інтересам розслідування та/або судового розгляду кримінальної справи [4, с. 142]. Подібну позицію займають Ю. Грошев та О. Шило, додаючи до обґрунтованої підозри та ризиків неналежної процесуальної поведінки особи, ще й наявність відомостей про те, що іншими запобіжними заходами виконання завдання кримінального провадження є неможливим [5, с. 222].

Ключовими словами, що характеризують підстави для обрання запобіжного заходу, є фразя про те, що встановлені під час розгляду клопотання про застосування запобіжних заходів обставини повинні бути «достатніми для переконання». Це питання належить до числа дискусійних у теорії запобіжних заходів, тому на сьогодні воно продовжує викликати науковий інтерес у зв'язку з визначенням ступеня впевненості (ймовірності або достовірності знань) наявності відповідного ризику в діях підозрюваного, обвинуваченого для досягнення завдань кримінального провадження. З цього приводу існує два види суджень: 1) висновок має бути приблизним, імовірним і водночас достатнім для вирішення питання про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою; 2) висновок має бути достовірним і впливати з наданих сторонами кримінального провадження матеріалів, а не з абстрактних міркувань, що всякий підозрюваний, обвинувачений може сховатися. Правильним і таким, що відповідає вимогам законності, з цих суджень, на нашу думку, є друге.

Законодавець справедливо закріпив загальне правило про обрання запобіжного заходу, якщо слідчий, прокурор не доведе, що встановлені під час розгляду клопотання про застосування запобіжних заходів обставини, є достатніми для переконання, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів не може запобігти доведенням під час розгляду ризику або ризикам (ч. 3 ст. 176 КПК України [6]). Важливо розуміти, що тільки за правильного (максимально точного) вибору запобіжного заходу можна говорити про позитивний результат його використання в усіх значеннях. Тому мають рацію ті дослідники, які вказують на те, що ефективним вважається такий вплив запобіжних заходів, який утримує особу, яка притягається до кримінальної відповідальності, від дій і вчинків, що суперечать завданням кримінального провадження загалом, а зокрема – цілям запобіжних заходів, і водночас рівень витрат на реалізацію яких не перевищує допустимої межі.

Висновок про застосування того чи іншого запобіжного заходу має бути належно обґрунтований і вмотивований в акті про застосування запобіжного заходу, що передбачає вказівку на конкретні фактичні обставини, які дають змогу зробити такий висновок. Саме законодавче формулювання «не зможе запобігти» унеможливає

припущення щодо характеру висновку. Це означає, що уповноважена особа, яка приймає рішення за своїм внутрішнім переконанням, керуючись наданими сторонами кримінального провадження матеріалами, зобов'язана дійти категоричного, однозначного висновку. Доповнимо, що надані сторонами кримінального провадження матеріали цінні не самі по собі, потрібно, щоб вони справили певний вплив на уповноважену особу. У неї на момент прийняття процесуального рішення має скластися внутрішнє переконання в тому, що в разі не обрання запобіжного заходу підозрюваний, обвинувачений вчинить одну з дій, зазначених у ч. 1 ст. 177 КПК України. Але слід мати на увазі, що і на прийняття рішень про обрання запобіжного заходу повною мірою поширюються положення принципу вільної оцінки доказів (ст. 94 КПК України [6]), який передбачає відповідність рішень слідчого, прокурора, слідчого судді, суду їх внутрішньому переконанню, яке ґрунтується на всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження. З цього випливає, що і під час обрання запобіжного заходу уповноважена особа повинна не просто керуватися своїми міркуваннями щодо можливої в майбутньому поведінки підозрюваного, обвинуваченого, а й реально оцінювати докази, наявні в кримінальному провадженні.

Тримання під вартою, на відміну від інших запобіжних заходів, якнайкраще забезпечує досягнення одночасно всіх цілей застосування запобіжних заходів, тому цей захід є невід'ємним елементом у системі заходів боротьби з протиправними (злочинними) діяннями, що становлять небезпеку як кримінальному провадженню, так і суспільству загалом. Сутність цього заходу полягає у фізичній ізоляції підозрюваного, обвинуваченого від суспільства на визначений законом строк, унаслідок якої різко зужується можливість переховатися від органів досудового розслідування та/або суду, перешкодити кримінальному провадженню іншим чином тощо. Водночас тримання під вартою є винятковим запобіжним заходом, оскільки пов'язаний з гранично допустимим рівнем стиснення прав особи. Термін «винятковий» у кодексі не розкривається. Ця обставина обґрунтовується насамперед тим, що заздалегідь визначити всі такі випадки практично неможливо. Наявність ситуацій, які потребують негайного обрання запобіжних заходів, у кожному окремому випадку визначає уповноважена особа, виходячи з конкретних умов і правил, що спрямовані на виключення будь-якої можливості незаконного і необґрунтованого обрання цього запобіжного заходу. До числа таких слід віднести правило про обрання заходу «тримання під вартою» виключно у разі, якщо прокурор доведе, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів не зможе запобігти передбаченим Кодексом ризикам (ч. 1 ст. 183 КПК України [6]).

Найважливішою рисою тримання під вартою є, звісно ж, найвищий рівень суворості цього запобіжного заходу щодо інших заходів. Обумовлено це тим, що цей захід пов'язаний із позбавленням особи свободи, в примусовій ізоляції підозрюваного, обвинуваченого шляхом поміщення його в установу тримання під вартою на певний строк із підпорядкуванням режиму цієї установи [7]. Ця обставина дає змогу окремим представникам наукової спільноти відстоювати позицію про схожість тримання під вартою як запобіжного заходу і позбавлення волі на певний строк як міри державного примусу. Загалом не можна заперечувати схожості цих правових явищ, але водночас варто пам'ятати про їхню суттєву відмінність.

По-перше, тримання під вартою та позбавлення волі можна відрізнити одне від одного за процесуальним статусом осіб, до яких вони застосовуються. Тримання під вартою обирається в переважній більшості випадків щодо підозрюваного, обвинуваченого і лише в окремих випадках до засудженого. Так, п. 12 п. 2 ч. 4 ст. 374 КПК України встановлює, що у разі визнання особи винуватою в резо-

лютивній частині вироку суд може прийняти рішення щодо заходів забезпечення кримінального провадження, у тому числі рішення про запобіжний захід до набрання вироком законної сили [6]. Отже, суди приймаючи рішення щодо застосування тримання під вартою до засудженого обмежені конкретною подією – набрання вироком законної сили. Що стосується позбавлення волі, то воно застосовується лише щодо засуджених, винуватість яких встановлена в рамках належної юридичної процедури, яка полягає у набранні вироком законної сили. Нагадаємо, що судові рішення суду апеляційної та касаційної інстанцій набирають законної сили з моменту їх проголошення, проте вирок або ухвала суду першої інстанції, ухвала слідчого судді, якщо інше не передбачено КПК України, набирає законної сили після закінчення строку подання апеляційної скарги, якщо таку скаргу не було подано.

По-друге, їх можна відрізнити за цілями. Так, тримання під вартою як запобіжний захід застосовується для досягнення широкого спектра цілей, зазначених у ч. 1 ст. 177 КПК України, тобто для «нейтралізації» конкретних дій з боку підозрюваного, обвинуваченого, основними з яких є: переховування від органів досудового розслідування та/або суду; перешкоджання кримінальному провадженню у різний спосіб. Тримання під вартою не має на меті виховання підозрюваного, обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення. Вплив на зазначених осіб обмежується огороженням від них суспільства, підтримуваним в установах для тримання осіб, щодо яких як запобіжний захід обрано тримання під вартою встановленого законом порядку, забезпеченням досягнення завдань кримінального провадження. Що стосується позбавлення волі на певний строк, його цілями є кара за вчинене правопорушення, а також виправлення засуджених, запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень як засудженими, так і іншими особами (ч. 2 ст. 50 КК України).

По-третє, тримання під вартою і позбавлення волі відрізняються установами для тримання осіб. Так, установами для тримання осіб, щодо яких як запобіжний захід обрано тримання під вартою є слідчі ізолятори Державної кримінально-виконавчої служби України (СІЗО), щодо осіб військовослужбовців – гауптвахти Військової служби правопорядку у Збройних Силах України. У період дії воєнного стану в Україні та протягом двох років після його припинення чи скасування взяті під варту військовослужбовці можуть триматися в окремих ізольованих приміщеннях казарменого типу Військової служби правопорядку у Збройних Силах України (ч. 2 ст. 4 Закону України «Про попереднє ув'язнення» [8]). Що стосується установ виконання покарань, то ними є кримінально-виконавчі установи та спеціальні виховні установи (виховні колонії). Слідчі ізолятори виконують функції виправних колоній мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання і виправних колоній середнього рівня безпеки стосовно засуджених, які залишені для роботи з господарського обслуговування (ч. 3 ст. 18 КВК України [9]).

Саме існування спеціальних – режимних установ для тримання підозрюваних, обвинувачених під вартою, що забезпечують їхню ізоляцію від суспільства, зумовлюють низку логічних матеріально-правових і процесуальних вимог. Зокрема, тримання під вартою як запобіжний захід може бути застосовано виключно до: особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за який законом передбачено основне покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (у разі, якщо прокурором, крім наявності підстав, передбачених ст. 177 КПК України, доведе, що підозрюваний, обвинувачений не виконав обов'язки, покладені на нього при застосуванні іншого, раніше обраного запобіжного заходу, або не виконав у встановленому порядку вимог щодо внесення коштів як застави та надання документа, що

це підтверджує); раніше судимої особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за який законом передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк до трьох років (у разі, якщо прокурором, крім наявності підстав, передбачених ст. 177 КПК України, доведе, що, перебуваючи на волі, ця особа переховувалася від органу досудового розслідування чи суду, перешкоджала кримінальному провадженню або їй повідомлено про підозру у вчиненні іншого злочину); раніше не судимої особи, яка підозрюється чи обвинувачується у вчиненні злочину, за який законом передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк до п'яти років (у разі, якщо прокурором, крім наявності підстав, передбачених ст. 177 КПК України, доведе, що перебуваючи на волі, ця особа переховувалася від органу досудового розслідування чи суду, перешкоджала кримінальному провадженню або їй повідомлено про підозру у вчиненні іншого злочину); раніше не судимої особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за який законом передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк понад п'ять років; раніше судимої особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за який законом передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк понад три роки; особи, яку розшукують компетентні органи іноземної держави за кримінальне правопорушення, у зв'язку з яким може бути вирішено питання про видачу особи (екстрадицію) такій державі для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку, в порядку і на підставах, передбачених розділом IX КПК України або міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України; особи, стосовно якої надійшло прохання Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт або про арешт і передачу, у порядку і на підставах, передбачених розділом IX-2 КПК України (ч. 2 ст. 183 КПК України [6]). До того ж тримання під вартою зараховується судом у строк покарання у разі засудження до позбавлення волі день за день (ч. 5 ст. 72 КК України [10]). На нашу думку, акцентування уваги в ст. 183 КПК України на судимості особи під час обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою є зайвим, тому що отримати судимість можливо і за необережний злочин.

Отже, все вищевикладене дозволяє зробити висновок, що законодавець запобіжний захід у вигляді тримання під вартою розглядає не стільки як інструмент запобігання

протиправній поведінці підозрюваного, обвинуваченого, а як засіб забезпечення виконання ключових завдань кримінального провадження, які прямо закріплені у вітчизняному законодавстві. Зокрема, таке розуміння відображає постулати, закріплені у ст. 2 КПК України, які орієнтовані на забезпечення ефективності кримінального судочинства загалом, включно із захистом особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охороною прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпеченням швидкого, повного і неупередженого розслідування і судового розгляду. Законодавець, закріплюючи такі формулювання, наголошує на тому, що під час застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою необхідно враховувати передусім його виключний характер, суворо дотримуватися принципу презумпції невинуватості та мінімізувати ризики необґрунтованого або надмірного обмеження свободи підозрюваного, обвинуваченого. Висловлена позиція орієнтує правозастосовця на посилену увагу до дотримання гарантій прав і свобод людини і громадянина, а також сприяє уникненню зловживань процесуальними повноваженнями, тим самим обмежуючи можливі порушення прав учасників кримінального процесу.

Особливого значення набуває орієнтир, який задає законодавець правозастосовнику і який полягає в тому, щоб тримання під вартою сприймалося саме як винятковий захід, допустимий лише у випадках, коли м'якші види запобіжних заходів об'єктивно недостатні для досягнення завдань кримінального провадження загалом, а зокрема – цілей запобіжних заходів. Такий підхід спрямований на посилення гарантій дотримання презумпції невинуватості та поваги до гідності особи, що є ключовим індикатором гуманістичної спрямованості національного кримінального процесу. До того ж використовуване формулювання підкреслює необхідність забезпечення справедливого балансу між захистом прав і свобод особи, яка залучається до кримінального процесу в статусі підозрюваного, обвинуваченого, та інтересами держави і суспільства в ефективному здійсненні правосуддя. Цей баланс безпосередньо залежить від вибору критеріїв, що застосовуються під час побудови кримінально-процесуальних інститутів, включно з інститутом запобіжних заходів, метою якого виступає сприяння успішному розв'язанню завдань, які поставили перед вітчизняним кримінальним процесом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Звіт про роботу органів прокуратури за січень – грудень 2023 року (усього по Україні). URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-robotu-organiv-prokuraturi-2> (дата звернення: 21.03.2025).
2. Звіт про роботу органів прокуратури за січень – грудень 2024 року (усього по Україні). URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-robotu-organiv-prokuraturi-2> (дата звернення: 21.03.2025).
3. Савенко М. Деякі питання застосування запобіжного заходу у вигляді взяття під варту в стадії досудового слідства. *Юридичний вісник України*, 2004. № 24. С. 29–32.
4. Лобойко Л. М., Банчук О. А. Кримінальний процес: навчальний посібник. К.: Vaite, 2014. 280 с.
5. Грошевий Ю. М., Шило О. Г. Підстави обрання запобіжних заходів за новим КПК України. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*, 2013. № 1. С. 220 – 226.
6. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2013. № 9-10. № 11-12. № 13. Ст. 88.
7. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення третього речення частини третьої статті 315 Кримінального процесуального кодексу України від 23.11.2017 р. № 1-28/2017. URL: <https://ccu.gov.ua/docs/2025> (дата звернення: 21.03.2025).
8. Про попереднє ув'язнення: Закон України від 30.06.1993 р. № 3352-XII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1993. № 35. Ст. 360.
9. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11.07.2003 р. № 1129-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2004. № 3-4. Ст. 21.
10. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2001. № 25-26. Ст. 131.
11. Дяковський О. С., Габрелян А. Ю. Основні засади та принципи протидії дезінформації. *Юридичний вісник*, 2024. № 4. С. 30–36.
12. Стрілецька О. В., Габрелян А. Ю. Організаційні проблеми реалізації принципу змагальності у кримінальному процесі. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*, 2024. № 1. С. 328–340.
13. Стрілецька О. В., Габрелян А. Ю. Реалізація принципу змагальності в кримінальному процесі країн романо-германської правової сім'ї. VI Міжнародна науково-теоретична конференція «Традиційні та інноваційні підходи до наукових досліджень» (08.03.2024; м. Вінниця, Україна), 2024. С. 64–70.
14. Чепель О. В., Габрелян А. Ю. Система прав свідка в кримінальному процесі: стан, проблеми та шляхи їх подолання. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*, 2023. № 4. С. 168–180.
15. Melnyk O., Artemenko O., Yarosh A., Lytvyn O., Gabrielyan A. Administrative and legal culture of driving a vehicle as a factor in the social consciousness of a road user. *Revista Rela  es Internacionais do Mundo Atual*, 2021. № 3(32). URL: <http://dx.doi.org/10.21902/Revrima.v3i32.550> (дата звернення: 21.03.2025).